

Kas ir sabiedriskā zinātne un kāda ir bibliotēku darbinieku loma?

Gita Rozenberga
Mārīte Saviča
Latvijas Universitātes Bibliotēka

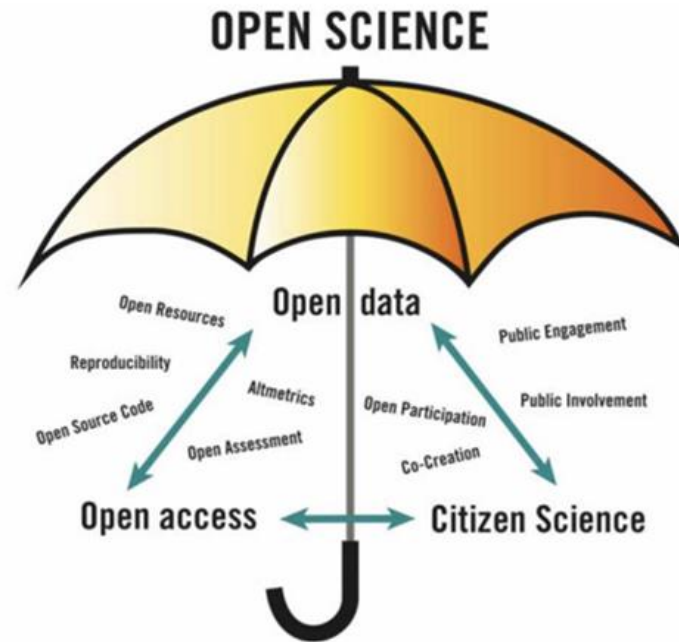
“Bibliotēku tuvākā nākotne: projektu pārvaldība un iedzīvotāju iesaistīšana zinātnē”, 19.04.2023.

Ideja? Jēdziens? Būtība?

- **Sabiedriskā zinātne (Citizen Science)** ir pētniecības prakse, kas notiek ar sabiedrības līdzdalību.
 - **Sabiedrība/amatierpētnieki** zinātniskās izpētes procesā var piedalīties dažādos veidos: kā parādību novērotāji, datu sniedzēji, datu apstrādātāji un analizētāji, kā pētniecības projektu finansētāji u.c.
 - **Pētnieki** sabiedriskā zinātnē var būt gan sabiedriskās zinātnes projektu iniciatori un organizētāji, gan kā pētniecības un zinātņu nozares eksperti sabiedrības pārstāvju organizētos projektos.
 - **Bibliotēku darbinieki** var piedalīties sabiedriskās zinātnes pētījumos kā bibliotēku jomas un pakalpojumu speciālisti, tostarp piedāvājot kompetences pētījumu datu pārvaldīšanā, pētījumu rezultātu izplatīšanā
 - Bibliotēku darbinieki var ieņemt arī pētnieka lomu, amatierpētnieka lomu

Jēdziens?

- Jēdziena “Citizen Science” apzīmēšanai latviešu valodā šobrīd tiek izmantoti dažādi vārdu salikumi – sabiedriskā zinātne, amatierzinātne, pilsoņzinātne
 - Pūļiesaiste jeb digitālā līdzdalība jeb digitālā koprade (*crowdsourcing*)

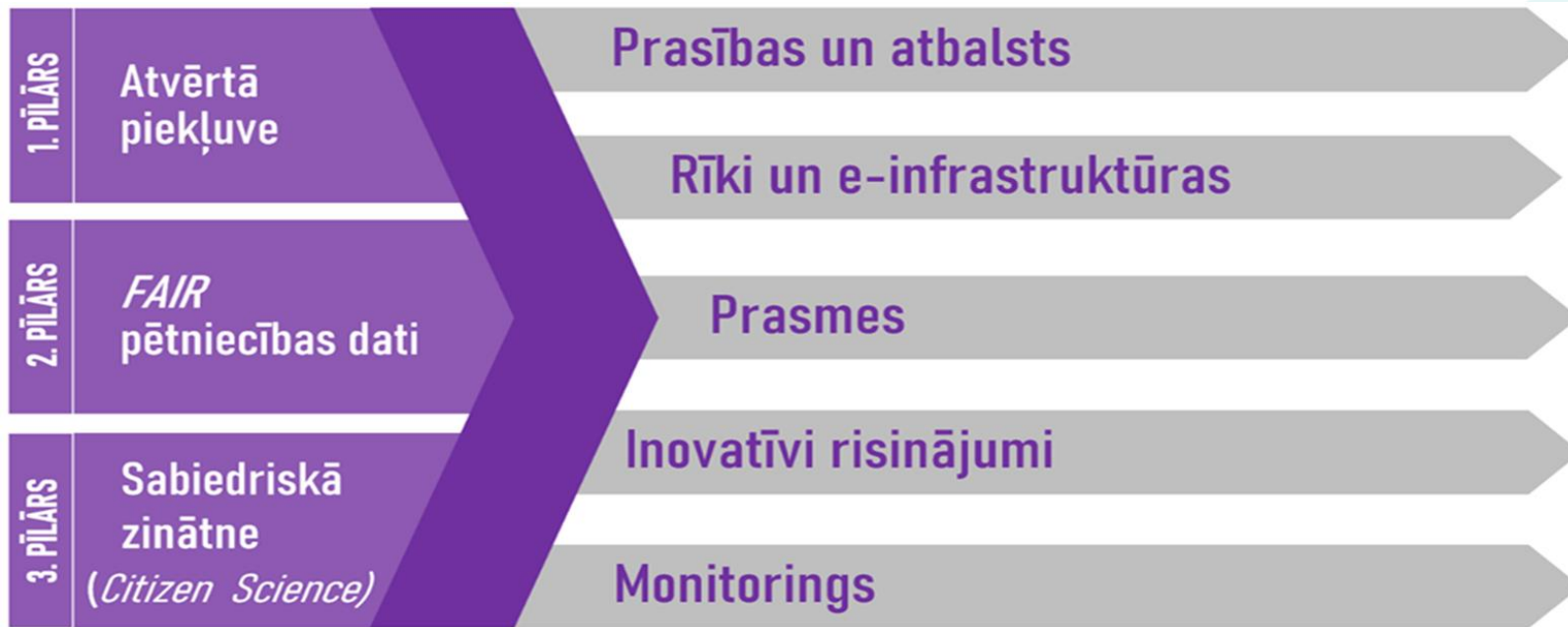
Avots: Lotta Tomasson. . Open Science as an umbrella concept https://en.unesco.org/sites/default/files/csgp_csos_cop_short_paper_on_open_science_may_2020.pdf

Kāpēc tas radies?

- Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju dotās iespējas
 - Nereti nepieciešams tikai mobilais telefons un atbilstoša lietotne, lai līdzdarbotos pētniecībā
- Zinātnes nepieciešamība un misija
 - Zinātnes rezultātos balstīti produkti vai pakalpojumi sabiedrībai
 - Sabiedrības nauda – nodokļi zinātnes finansējuma pamatā
 - Mijiedarbība starp zinātniekiem un sabiedrību
 - Izglītības un izpratnes veicināšana par zinātņi, tās lomu, pētniecības procesu un konkrētām nozarēm
 - Kritiskās domāšanas paradumu veicināšana
- Ekoloģiskā krīze
- Sociālā krīze
- Politika kā virzītājspēks un instruments
 - Uzsvars uz atvērtās zinātnes principu izmantošanu

Politika nacionāla līmenī

Avots: Informatīvais ziņojums "Latvijas atvērtās zinātnes stratēģija 2021.-2027. Gadam" https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/49c3f689-5eb9-40e0-9376-65b694c5a0e3

LibOCS pētījuma rezultāti par bibliotēku darbinieku lomām

Pētījuma aptaujā tika iekļauts jautājums, lai noskaidrotu, kādā veidā bibliotēku darbinieki mēdz būt iesaistīti sabiedriskās zinātnes projektos. Saņemtās atbildes liecināja, ka iesaiste var būt ļoti dažāda, un pirmajā pieciniekā iekļūst:

- Viņi nodrošina telpu un platformu iesaistītajiem dalībniekiem un līdzīgi domājošiem cilvēkiem (35)
- Viņi ir pētījumu un projektu iniciatori (29)
- Viņi palīdz atrast atbilstošu informāciju/teorētiskus materiālus (27)
- Viņi organizē izglītojošus pasākumus par pētījuma procesu un līdzdalības iespējām sabiedriskā zinātnē (27)
- Viņi veic savu darbu kā speciālisti publikāciju, datu un pētījumu citu rezultātu saglabāšanā un piekļuves nodrošināšanā(26)

Piemēri (1)

Latvijā

- [IESAISTIES.LV](https://iesaiesties.lv)
- [Historia.lv](https://historia.lv)
- [Apvidvārdu talka](#)
- [Vietvārdu talka](#)
- ["Simtgades burtnieki"](#)
- garamantas.lv
- [Zudusī Latvija](#)
- [Gadsimta albums](#)
- [Gadsimta stāsti](#)
- [Baltijas ceļa stāsti](#)
- [Ciltskoki](#)
- [Latvijas pilskalni](#)
- [Archive of Violence](#)
- [Dabas dati](#)
- [Mission – TOAD](#)
- [Mana jūra](#)
- [Latvijas Mikrobioma Projekts](#)

Piemēri (2)

Notikumu kalendārs

Jaunumi

Foto un Video

Sabiedrības līdzdalība

Infografikas

Misija – KRUPIS

Atskanot tekstu

Publicēts: 20.01.2022.

Atjaunināts: 15.04.2023.

Misija – KRUPIS. Izglāb princi!

[Kļūsti par brīvprātīgo!](#)

Dažādu apstākļu dēļ abinieku skaits visā pasaulē strauji samazinās.

Parastā krupja izdzīvošanas sekmes gadu no gada samazina ne vien piemērotu dzīvotņu izzušana, bet arī cilvēka tieši radītie šķēršļi to izdzīvošanai – autoceļi.

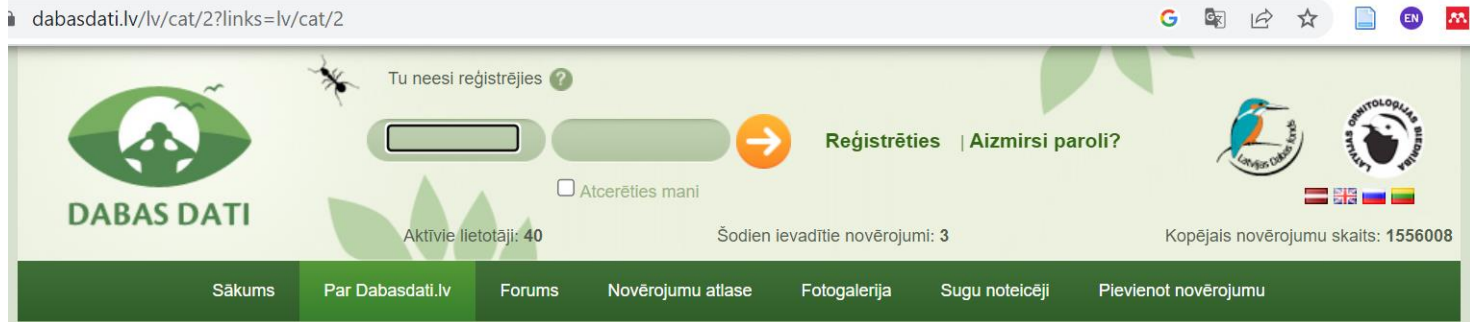
Parastais krupis, līdzīgi kā citi

abinieki, ir ļoti nozīmīgs barības ķēdes elements. Tas samazina kaitēkļu daudzumu dārzos, bet pats ir nozīmīga ēdienkartes sastāvdaļa plēsīgajiem dzīvniekiem, piemēram, sermulim, seskam un āpsim.

Diemžēl dažādu apstākļu dēļ abinieku skaits visā pasaulē strauji samazinās. Arī Latvijā abinieki ir nokļuvuši dabas ekspertu uzmanības lokā. Parastā krupja izdzīvošanas sekmes gadu no gada samazina ne vien piemērotu dzīvotņu izzušana, bet arī cilvēka tieši radītie šķēršļi to izdzīvošanai – autoceļi.

Piemēri (3)

dabasdati.lv/lv/cat/2?links=lv/cat/2

Tu neesi reģistrējies ?

Reģistrēties | **Aizmirsi paroli?**

Atcerēties mani

Aktīvie lietotāji: 40 Šodien ievadītie novērojumi: 3 Kopējais novērojumu skaits: 1556008

Sākums Par Dabasdati.lv Forums Novērojumu atlase Fotogalerija Sugu noteicēji Pievienot novērojumu

Par Dabasdati.lv

Dabas novērojumu portālā Dabasdati.lv ikviens aicināts dalīties savos novērojumos dabā - ziņot par savvaļas augiem, dzīvniekiem un citiem organismiem. Visa informācija iespējami precīzi tiek piesaistīta Latvijas kartei, tāpēc iegūtos datus var izmantot pētniecībā. Kāpēc ziņot Dabasdati.lv, vairāk lasiet [šeit](#).

Svarīgi saprast, ka pat ļoti parastu sugu novērojumu ziņošana kļūst vērtīga, ja to veic vienlaicīgi daudzās vietās un regulāri. Jau tagad esam uzzinājuši par jaunām retu sugu atradnēm, daudziem interesantiem fenoloģiskiem novērojumiem vai apzinājuši autorus, kuru rīcībā ir šo sugu fotogrāfijas.

Dabasdati.lv 2008. gadā izveidoja divas nevalstiskas dabas aizsardzības organizācijas – Latvijas Dabas fonds un Latvijas Ornitoloģijas biedrība.

Dabasdati.lv mērķis ir veicināt Latvijas dabas vērtību apzināšanu un aizsardzību, izglītēt sabiedrību un veicināt tās dialogu ar zinātniekiem un dabas aizsardzības speciālistiem.

Dabasdati.lv ir iespēja pievienot arī **nezināmas** sugas, kuru noteikšanā palīdz citi lietotāji pēc brīvprātības principa. Reizēm sugu var noteikt tajā pašā dienā, taču ir sugu

Piemēri (4)

Kolekcijas

Sīktēls	Nr.	Krājums	Iestāde	Valoda	Gads	Nosaukums	Īss apraksts	Iesniedzējs	Faili	Atšifrēšanas progress	
Nr.	Le ▾				Gē	Nosaukums	Vilnis	Iesniedzēj			
	129	LFK		lv		Viļa Kanasta folkloras vākums	1926. gadā Vilis Kanasts Veclaicēnē un tās apkārtnē pierakstījis 106 folkloras vienības.		18		
	150	LFK		lv	1925-1926	Buramo vārdu kolekcija	Kolekciju veido buramvārdu pieraksti, kopumā 4630 folkloras vienības, kas attiecināmas galvenokārt uz buramvārdu un tautas medicīnas žanru no dažādām Latvijas vietām. Tie iesūtīti vai nodoti Latviešu folkloras krātuvē gan 20. gs. 20.–30. gados, gan	Rasma Noriņa, Jānis Alberts Jansons, Miķelis Kalniņš, Kalniņš, Artūrs Vilhelms Karlivāns, Anna Rubīna, Reinis Alauns, A. Vestmanis,	5335		

Piemēri (5)

latvijas-piiskalni.lv

10:00 - 18:00 +371-26483745

HILLFORTS.EU BLOGS LATVIJAS SENVIETAS ATVĒRTIE DATI 3D MODEĻI TIEŠSAISTĒ JAUTĀJUMI UN ATBILDES PAR PROJEKTU E-PASTS

f t YouTube i

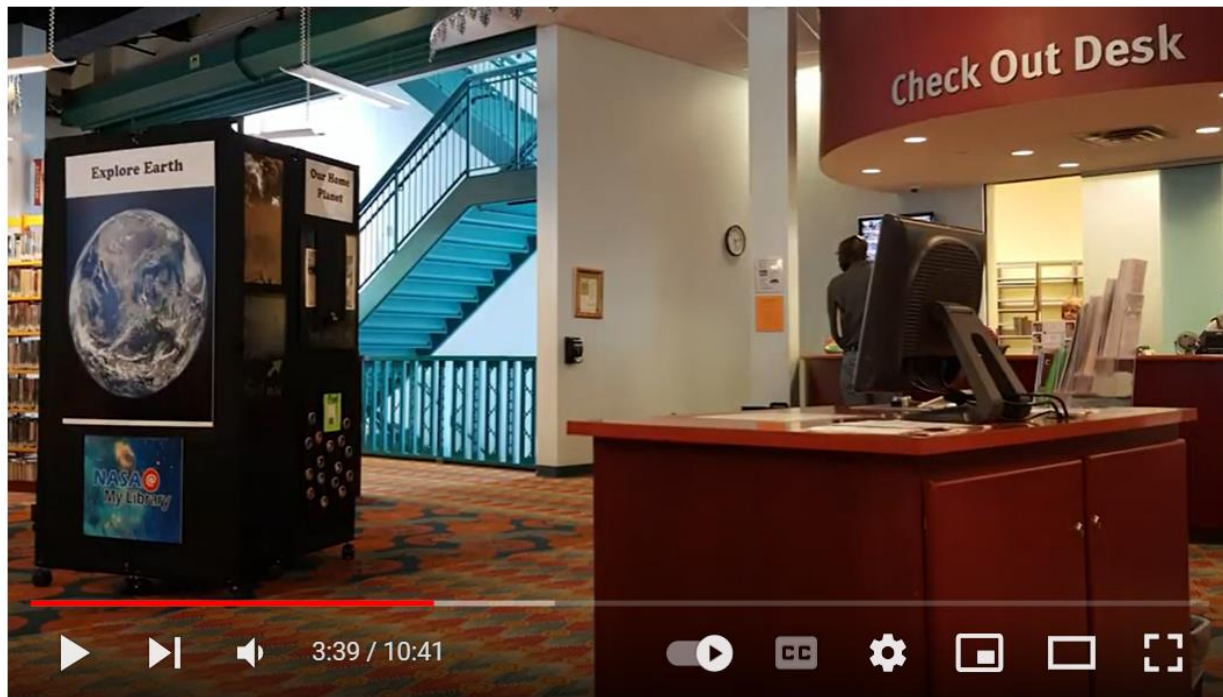
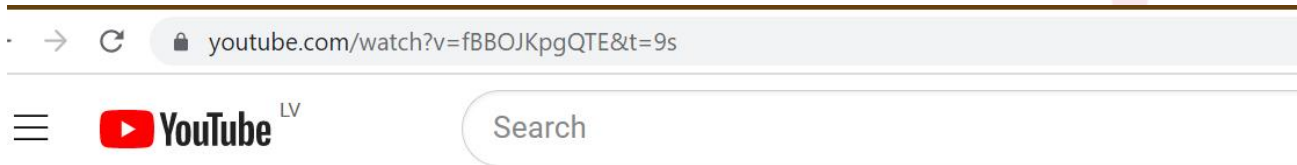
SĀKUMS RAKSTI ▾ PASĀKUMI ▾ DATI ▾ VIDEO ▾ INFORMĀCIJAS AVOTI ▾ ATBALSTĪTĀJI ▾ ZIEDO, IEGĀDĀJOTIES PRECI

🇬🇧

MEKLĒT

Piemēri (6)

Avots: STAR Net. How to Build Science Interest Among Library Patrons in Seven Steps.
<https://www.youtube.com/watch?v=fBBOJKpgQTE&t=9s>

How to Build Science Interest Among Library Patrons in Seven Steps

Paldies par uzmanību!

Kontaktinformacija:

Gita Rozenberga
gita.rozenberga[[@](mailto:gita.rozenberga@lu.lv)][lu.lv](mailto:gita.rozenberga@lu.lv)